

وزارتخانه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی باثرب
معاونت بهداشتی



مرکز آموزش بهورزی



استاندارد خانه های بهداشت

— استاندارد چیدمان وسایل و تجهیزات در خانه بهداشت —

مقدمه

با عنایت به تعداد و تنوع خدمات ارایه شده توسط بهورزان در خانه های بهداشت و حجم گیرندگان خدمت پیش بینی واستقرار یک الگوی استاندارد برای چیدمان وسایل و تجهیزات در خانه بهداشت وبرقرار کردن نظم وترتیب امری ضروری است . خانه بهداشت باید الگویی ازنظافت و بهداشت برای جمعیت تحت پوشش باشد زیرا ارایه خدمات در محیط مرتب وتعریف شده به مراتب موثر تر وآسان تر انجام می پذیرد و نشانه شخصیت وتوانمندی فرد ارایه کننده خدمت است و درمراجعه کننده نوعی حس اعتماد ومقبولیت بوجود می آورد. امیدواریم بهورزان گرامی با بهره گیری ازاین دستور عمل گامی درجهت افزایش بهره وری در خانه های بهداشت بردارند .

اصول کلی چیدمان وسایل وتجهیزات در خانه بهداشت

رعایت اصول ذیل در چیدمان وسایل وتجهیزات در خانه بهداشت ازاهمیت خاصی برخوردار است :

۱. چیدمان وسایل باید طوری انجام گیرد که در زمان معاینه ومراقبت کمترین تردد برای مراجعه کننده را در پی داشته باشد .
۲. در زمان معاینه و مراقبت حریم شخصی افراد حفظ شود ومراجعه کننده در کنار بهورز قرارگیرد بطوری که مجبور نباشد برای طرح مسایل خود با صدای بلند صحبت کند .
۳. چیدمان وسایل باید طوری باشد که وسایل خطرناک ویا تجهیزات حساس در دسترس مراجعین بویژه کودکان قرار نگیرد .
۴. کلیه ابزارهای مورد نیاز در ارایه خدمات به سهولت در دسترس بهورز قرارگیرد .

استاندارد چیدمان وسایل وتجهیزات در خانه بهداشت

در حال حاضر ساختمان خانه های بهداشت به دوشکل دولتی دارای تیپ استاندارد و خانه های بهداشت ۷۰ متری موجود است . معمولاً هر خانه بهداشت تیپ استاندارد دارای یک سالن انتظار ودو اتاق برای ارایه خدمات بهداشتی است که یک اتاق به محل کاروبیک اتاق به محل معاینه اختصاص داده شده است نحوه چیدمان وسایل وتجهیزات در فضاهای مذکور در جداول ذیل شرح داده شده است.

چیدمان استاندارد تجهیزات و ملزومات در خانه بهداشت – تابلو خانه بهداشت

عنوان	استاندارد مورد انتظار
تابلو راهنما (اندازه ۷۰*۱۰۰)	تابلوی راهنمای ورودی درسرجاده منتهی به خانه بهداشت وجود داشته باشد- تابلوی سردرخانه بهداشت بر روی درب ورودی نصب شده باشد ، در تابلوهای مذکور باید آرم دانشگاه ، شبکه بهداشت و درمان ، مرکز بهداشت شهرستان و مرکز خدمات جامع سلامت مربوطه به همراه سال تاسیس خانه بهداشت درج شود .

چیدمان استاندارد تجهیزات و ملزومات در خانه بهداشت – سالن انتظار

عنوان	استاندارد مورد انتظار
کپسول آتش نشانی	کپسول آتش نشانی در سالن انتظار در محل مناسب نصب شده باشد و تاریخ شارژ کپسول به وضوح مشخص باشد
برد آموزشی اندازه ۱۲۰*۱۰۰	اطلاعیه های آموزشی و پمفلت ها با توجه به تاریخ و زمان کاربرد و با آرایش منظم نصب شود.
سایر پوسترها	پوسترهای ارسال شده به خانه بهداشت در کاور مناسب و با آرایش منظم و با توجه به تاریخ و زمان کاربرد در سالن انتظار و در معرض دید مراجعان نصب شود. بعد از کهنه شدن یا سپری شدن زمان کاربرد پوسترها ، باید اقدام به جایگزینی پوسترهای جدید به جای پوسترهای قدیمی شود .
برنامه ده گردشی پزشک ، روز سیاری پزشک و ساعت کار خانه بهداشت	

چیدمان استاندارد تجهیزات و ملزومات در خانه بهداشت – (اتاق شماره ۱) اتاق کار

عنوان	استاندارد مورد انتظار
فرم های شناسنامه ای خانه بهداشت*	فرم مشخصات بهورز کروکی وستا نقشه منطقه زیچ حیاتی شرح وظایف بهورزان این فرم ها در پشت میز کار بهورز نصب می شوند بطوری که وقتی بهورز در پشت میز کار خود می نشیند این فرم ها در بالای سر او به خوبی قابل رویت است.
* برد مشخصات شناسنامه ای اندازه ۷۰*۱۰۰	* فرم های شناسنامه ای خانه بهداشت با آرایش منظم نصب شود.
زیچ حیاتی	زیچ حیاتی سال جاری و ۳ سال گذشته به تفکیک اتباع ایرانی و خارجی در زیر آن و در برد پشت میز کار بهورز نصب شده و طبق دستورالعمل تکمیل شده باشد (زیچ های حیاتی سال های قبل در محل مناسب در خانه بهداشت نگهداری و در صورت نیاز در دسترس باشد)
نقشه آبادیهای منطقه	شامل موقعیت خانه بهداشت نسبت به روستا یا روستاهای قمر و مرکز خدمات جامع سلامت روستایی و نمایش فاصله این روستاها از روستایی که خانه بهداشت در آن مستقر است با تعیین نوع راه و فاصله به کیلومتر و زمان پیاده روی به دقیقه در کنار زیچ حیاتی و در برد پشت میز کار بهورز نصب شود .
کروکی روستا	شامل موقعیت بخشهای مختلف روستا و اماکن - خیابان های اصلی روستا به تفکیک موقعیتهای مختلف مثل خیابان ها - کوچه ها - معابر - اماکن مسکونی و عمومی - ساختمانهای دولتی و منبع آب می شود که با رنگهای مختلف در کنار نقشه آبادی های منطقه مشخص می شوند .

مشخصات بهورزان	مشخصات مربوط به بهورزان طبق فرمت تعیین شده درکنار زیج حیاتی و دربرداشت میزکاربهورز نصب شده باشد (شامل نام ونام خانوادگی بهورز / بهورزان - آخرین مدرک تحصیلی و سال استخدام و برای بهورزان دانش آموز دو ستون اضافه شده و پایه تحصیلی و نام مرکز آموزش بهورزی که در آن تحصیل می کنند نیز نوشته شود)
پوستر راهنمای تغذیه با شیرمادر	جدیدترین پوستر دراتاق کاربهورز ودرمحل دید مراجعان روی برد آموزشی نصب شود .
ترازوی بزرگسال با قد سنج	این ترازو جهت توزین اطفال بالای ۲ سال و بزرگسالان استفاده می شود و باید درسطحی صاف ودرمحل مناسبی ازاتاق که درمعرض عبور و مرور نباشد قرارگیرد درابتدای هرروز صحت کارترازو با وزنه شاهد ۲۰۰۰ گرمی سنجیده شود .
میزقدسنج و ترازوی اطفال	دراتاق کارنزدیک میزکاربهورز و کنار دیوار دور از جریان مستقیم باد یا نور آفتاب قرارگیرد. ترازوی اطفال روی قسمت مربوط درمیز قدسنج یا در جای مطمئن و تراز قرارگیرد وضمن انجام نظافت روزانه در درون ترازو پوشش تمیز ونرمی قرارگیرد . و صحت آن با وزنه شاهد ۵۰۰ گرمی که باید درکنار آن وجود داشته باشد درابتدای هرروز کنترل گردد .
چارت B.M.I	چارت نوموگرام قد ووزن یا نمایه توده بدنی کنار ترازوی بزرگسال نصب شود .
کمد دارویی	درمکانی دور از حرارت ونور آفتاب ودور از دسترس مراجعان قرار گیرد. بهتر است که کمد دارویی دارای قفل،کلیدوپوشش باشد. در صورتی که کمد دارویی دارای سه طبقه فوقانی ، میانی ، تحتانی بادرشیشه ای ویک طبقه دردار فلزی در قسمت پایین طبقات باشد، سه طبقه مذکور با توجه به تعدد داروهای خانه بهداشت به داروها ووسایل شستشو وپانسمان اختصاص داده می شود .ودر قسمت زیرین (کشودردار) کیف آب گرم ، کیف یخ ، سرنگ ها وآتل ها قرارداده می شود. داروها باید به ترتیب حروف الفبا وبه صورت زیر در قفسه ها چیده شوند. طبقه فوقانی : داروهای خوراکی (قرص ها ، شربت ها ، قطره ها و...) طبقه میانی : داروهای غیرخوراکی (قطره ها ، پمادها ، شامپوها ومحلولها) طبقه تحتانی : باند، گاز، پنبه، محلول های ضدعفونی ودستکش ها . *نکته : شیف ها در یخچال محل کار نگهداری می شوند.همه داروها باید دارای برچسب باشند ودرداخل کمد دارویی دماسنج وجود داشته باشد.
کمد کتابخانه	درمحل مناسبی از اتاق کارقرارگرفته و فصلنامه ها ی بهورز ، پمفلت ها و سایر منابع آموزشی در آن نگهداری شود .
ماکت دندان	ماکت دندان ، مسواک و نخ دندان دراتاق کار درمحل مناسب قرارداده شود (ترجیحا روی میز کار)
سینی معاینه	برروی میزکاربهورز قرارگرفته وشامل وسایل زیر است : تایمر ، چراغ قوه،مترنوازی و آبسلانگ یکبارمصرف ، پنبه سوآپ شده، ظرف برای پنبه تمیز و کثیف باشد .دستگاه فشارسنج بزرگسال واطفال و گوشه پزشکی که باید بطور مرتب از نظر سالم بودن بررسی شوند . ترموتر دهانی وزیربغل که باید درون ظرف ترمومتر بدون هیچ مایعی نگهداری شود (ترمومترا قبل از استفاده با پنبه آغشته به الکل ۷۰ درجه از سمت مخزن جیوه به سمت فوقانی و سپس با آب ساده آبکشی نموده و پس از خارج نمودن از دهان بیمار ترمومتر را با آب ساده شسته شده و با پنبه آغشته به الکل از قسمت فوقانی به سمت مخزن جیوه ضدعفونی و در داخل ظرف ترمومتر نگهداری شود.
سینی ORF	شامل : پارچ یک لیتری ولیوانهای ۲۰۰ و ۲۵۰ سی سی (نمونه لیوان موجود درمنازل) - حوله - صابون - برس ناخن - قاشق(چایخوری - مرباخوری - غذا خوری) و چند بسته O.R.S است و باید دور از گرد و غبار قرارگیرند .
برد فعالیت های بهورز دراندازه ۱۷۰×۱۰۰ سانتی متر) تهیه و در اتاق کار درمحل مناسب نصب شود .	برنامه سیاری پزشکی برنامه بازدید بهورز از روستا یا روستاهای قمر و مدارس تحت پوشش فرم وضعیت کارگاههای موجود و لیست اماکن عمومی و مراکز تهیه و توزیع و فروش موادغذایی ساعت کار مرکز خدمات جامع سلامت مربوط جهت اطلاع مراجعان برای تنظیم زمان مراجعات شاخص های بهداشتی خانه بهداشت(این شاخص ها به تفکیک واحدها و برنامه ها در آخر کتابچه ذکر شده) جدول ثبت تعداد مدارس و دانش آموزان منطقه جدول فعالیت های آموزشی در خانه بهداشت فرم کلر سنجی روزانه آب آشامیدنی فرم گزارش تلفنی بیمارها تقویم مناسبت های بهداشتی

چیدمان استاندارد تجهیزات و ملزومات در خانه بهداشت – (اتاق شماره ۲) اتاق معاینه

عنوان	استاندارد مورد انتظار
یخچال واکسن	در محلی دور از نور خورشید با فاصله مناسب از دیوار (۱۵ تا ۲۰ سانتی متر) به شکل تراز قرار گرفته باشد - هشت عدد آیس بگ با توجه به ارتفاع جایی به صورت ایستاده و یا به پهلو خوابیده در جایی با فاصله مناسب قرار گیرد - ترمومتر در داخل طبقه میانی یخچال وجود داشته باشد - واکسنها و حلال ها در طبقات یخچال بر اساس دستورالعمل کشوری به صورت جداگانه در داخل سبد با نصب برچسب قراردادده شود و تاریخ بازگشایی واکسن ها ثبت شده باشد - بطری اب نمک و آب جوشیده با درج تاریخ تهیه در قسمت تحتانی یخچال موجود باشد . (اب نمک ماهانه و آب جوشیده هفته ای یکبار تعویض شود) - هیچ چیز دیگری نباید در یخچال واکسیناسیون قراردادده شود - نمودار رسم دمای یخچال و فرم تبدیل ماههای میلادی به شمسی و جدول شرایط نگهداری واکسن ها روی دریخچال نصب شود .
ترازوی پرتابل	جهت استفاده در روستای قمر یا در مراجعه به خانوارها برای مراقبت در منزل بکار می رود و باید در محل مناسب نگهداری شود و دقت آن قبل از استفاده با وزنه شاهد کنترل شود .
ترازوی شلوارکی	جهت توزین اطفال در موارد پیگیری استفاده می شود .
واکسن کاریر	در ابتدای هر روز کاری باید واکسن کاریر شارژ شود (کیسه یخ و دماسنج درون آن قرار گیرد) و برای شرایط اضطراری نظیر قطعی برق آماده باشد . از کاربردهای دیگر آن حمل مقدار کم واکسن و حلال ، نگهداری واکسن حداکثر تا ۲۴ ساعت با رعایت زنجیره سرما ، حمل واکسن و حلال از مراکز خدمات جامع سلامت به خانه های بهداشت و تیم های سیاری و نگهداری واکسن در زمان برفک زدایی یخچال یا مواقع قطع برق است . ضمناً به منظور حفظ دمای داخل واکسن کریر از دماسنج استفاده شود .
کپسول اکسیژن و ملزومات آن	کپسول اکسیژن پر به همراه ماسک و مانومتر ، آب مقطر و چرخ گردان در کنار تخت معاینه قرار گرفته و دستور العمل استفاده در کنار آن نصب شده باشد.
تخت معاینه - پاراوان و برانکارد	در اتاق معاینه در محل مناسب و دور از دید سایر مراجعان قرار گیرد و روی آن را با مشمع تمیز پوشیده و در معرض باد قرار نداشته باشد . برانکارد جهت حمل بیمارانی که قادر به حرکت نیستند استفاده می شود. برانکارد بایستی زیر تخت معاینه نگهداری شود.
ترالی پانسمان	شامل موارد ذیل است : دو عدد بیکس جهت قراردادن پنبه و گاز که باید یکی از بیکس ها استریل باشد . (مدت زمان استریل ماندن وسایل در صورت رعایت شرایط ۱ هفته است) در صورت وجود امکانات بهتر است دوست استریل حاوی رسیور (ظرف قلوه ای) - گالی پات (کاسه استیل) - پنبه و گاز و پنس و پنست به صورت پگ شده در طبقه پایین ترالی نگهداری شود - چیتل فورسپس جهت برداشتن وسایل از داخل فور - دیش درب دار جهت قراردادن باند و چسب و.. رسیور - گالی پات - پنس - پنست - قیچی و محلولهای ضد عفونی کننده - گوشی مامایی - لگن استیل - ظروف استوانه ای جهت قراردادن وسایل و..
ترالی پیشگیری مراقبت بیماریها و بهداشت محیط و حرفه ای	این ترالی جهت قراردادن ملزومات پیشگیری از بیماریها و بهداشت محیط در اتاق معاینه قراردادده . از ملزومات این ترالی می توان به ست هاری که درون یک دیش دردار قرار گرفته است و جعبه کلرسنج - جعبه ید سنج - سینی ORF - جعبه لام نمونه گیری بیماری مالاریا (شامل ۲۰ عدد لام خون و لانتست) - ظروف نمونه گیری خلط حداقل ۳ سری - محیط التور حداقل ۱۰ عدد - بطری شیشه ای تیره رنگ محتوی کلر مادر و کیف اشاره کرد . از طبقه پایین این ترالی می توان جهت قراردادن لگن استیل و واکسن کاریر استفاده کرد پودر پرکلرین و سموم درجای خشک و خنک - در ظروف پلاستیکی درب دار و دور از دسترس اطفال نگهداری شود - به منظور جلوگیری از نفوذ گرد و غبار بهتر است وسایل باروکش پارچه ای پوشانده شوند .
کیت کلرسنج	کیت کلرسنج سالم بوده و با محلولهای کافی و قرص معرف در محل مناسب در اتاق قرار گیرد - کلر مادر با درج تاریخ تهیه (ماهانه باید تهیه شود) در محل مناسب و در معرض دید در روی ترالی مربوط قرار گیرد .
Safety box	تمامی سرنگها بعد از تزریقات باید درون Safety box ریخته شوند و زباله های عفونی در سطل پلاستیکی دیگری که دارای کیسه است قرار گیرند و در اتاق معاینه در محل مناسب و دور از دسترس کودکان و مراجعان قراردادده شوند . بیش از سه چهارم Safety box ها پر نشده باشد و گردش کار مناسب جهت جمع آوری و تحویل آنها وجود داشته باشد.
چارت سنجش بینایی	با توجه به اندازه چارت در محلی که بتوان ۴ تا ۶ متر از آن فاصله گرفت نصب شود .

محل نصب و استقرار فرمها در خانه بهداشت				
ردیف	عنوان	محل نصب		
		دیوار اطاق کار	دیوار سالن انتظار	سایر
۱	نقشه منطقه و کروکی روستا	✓		ابعاد A3
۲	فرم مشخصات بهورزان	سمت راست زیج		
۳	زیج حیاتی	پشت میز کار بهورز		
۴	ساعت کارخانه بهداشت و برنامه هفتگی بهورز، برنامه سیاری پزشک و ماما		✓	
۵	شرح وظایف بهورزان	✓		
۶	جدول ثبت درجه حرارت یخچال			روی در یخچال واکسن
۷	جدول تبدیل ماههای میلادی به شمسی و شاخص VVM و شرایط نگهداری واکسن			روی در یخچال واکسن
۸	فرم مسئولیت افراد مرتبط با زنجیره سرما در شرایط اضطرار			روی در یخچال واکسن
۹	فرم گزارش تلفنی بیمارها	✓		برد اعلانات بهورز
۱۰	جدول زمانی فعالیتهای آموزشی بهورز			برد اعلانات بهورز
۱۱	تعداد مدارس و دانش آموزان منطقه			برد اعلانات بهورز
۱۲	فرم کلر سنجی روزانه			روی میز بهورز
۱۳	فرم تاریخ انقضاء دارو			روی شیشه قفسه دارویی
۱۴	فرم چوب خطی واکسیناسیون - جدول واکسیناسیون گروه هدف			کنار توالی تزریق واکسن
۱	پوستر راهنمای تشخیص و درمان سل	✓		
۲	پوستر تعریف استاندارد بیماری ها	✓		
۳	پوستر توالی و مراحل مراقبت از کودک سالم		✓	
۴	پوستر باروری سالم با تاکید بر افزایش نرخ باروری	✓		
۵	پوستر راهنمای گام به گام درمان پیشگیری هاری		✓	
۶	پوستر مراقبت بیماریهای روانی - عصبی	✓		
۷	پوستر مقوی و مغذی سازی غذای کودک		✓	
۸	پوستر مزایای شیر مادر - ۱۰ اقدام اساسی برای ترویج تغذیه با شیر مادر		✓	
۹	هرم غذایی		✓	
۱	آخرین چاپ کتابچه راهنمای واکسیناسیون			قفسه کتابخانه
۲	کتاب شیر مادر و شیر مصنوعی			قفسه کتابخانه
۳	دارو نامه خانه بهداشت			روی میز کار بهورز
۴	بوکلت چارت های مانا ، کودک سالم ، تنظیم خانواده ، میانسالان و سالمندان			روی میز کار بهورز
۵	کتابچه های آموزشی رابطین و سفیران سلامت			قفسه کتابخانه
۶	راهنمای بالینی و برنامه اجرایی تیم سلامت برای ارائه خدمات رده های سنی ۶ تا ۲۵ سال ویژه سطح اول (ارائه خدمات غیر پزشک)			قفسه کتابخانه
۷	کتابچه های مهارت های زندگی و فرزند پروری - فصلنامه بهورز			قفسه کتابخانه
۸	فایل الکترونیک بسته آموزش و راههای عمل کارشناس مراقب سلامت			کامپیوتر خانه بهداشت
۹	فایل های الکترونیکی فصلنامه بهورز و چیدمان استاندارد خانه بهداشت			کامپیوتر خانه بهداشت
۱۰	تقویم سلامت (روز شمار مناسبت های بهداشتی)	*		

فرمها و جداول

پوسترها

بوکلت ها ، کتب دستورالعملها

منابع:

۱. شبکه بهداشت و درمان شهرستان (ویرایش سوم) - دکتر پيله رودی - انتشارات رضويه - ۱۳۸۵
۲. آیین نامه دوره آموزش بهورزی - معاونت سلامت وزارت بهداشت - مرکز توسعه شبکه و ارتقاء سلامت - شهریور ۸۸
۳. کتاب مبانی بهداشت و کار در روستا - مجموعه کتب آموزش بهورزی - وزارت بهداشت - ۱۳۸۰
۴. فصلنامه بهورز شماره ۸۵ - تابستان ۹۱ - مقاله استاندارد برنامه ها و تجهیزات در خانه بهداشت - سرکار خانم شریفی یزدی و همکاران
۵. چیدمان استاندارد در خانه بهداشت - سیده معصومه کاظمی - معاونت بهداشتی دانشگاه بوشهر - ۱۳۹۳
۶. دستورالعمل های وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی